

Alguns partits podrien buscar-se *diputats satèl.lits*, diputats que legalment es presentessin com a independents, però que a l'hora de la veritat actuessin com a diputats del partit. A l'hora de repartir els escons, aquell partit rebria tots els escons compensatoris que li corresponen sense que se li poguessin descomptar -com a escó directe- el del seu *diputat satèl.lit*, amb la qual cosa es desvirtuaria la intenció del sistema. Un exemple hipotètic: un partit ha obtingut 500.000 vots en la circumscripció única nacional (pels quals li corresponen proporcionalment 30 diputats), i també ha obtingut 6 escons directes. Així, li corresponen els sis escons directes més vint-i-quatre (30-6) escons compensatoris (total, trenta). Però resulta que en una circumscripció uninominal no ha presentat cap candidat oficial, sinó que ha presentat un candidat satèl.lit que ha resultat elegit. Així conservaria els trenta diputats oficials i n'obtindria un de franc.

Existeixen diverses solucions a aquest possible desvirtuament del sistema. Una seria l'obligació de presentar candidats en totes les circumscripcions uninominals per a tenir dret a entrar en el repartiment dels escons compensatoris.

Una solució menys arbitrària es basa en el fet que, quan un partit no presenta candidats oficials en alguna circumscripció uninominal, sinó que hi presenta candidats satèl.lit, sol acabar obtenint menys vots en la suma de totes les circumscripcions uninominals que no pas els

que obté en la circumscripció única nacional. En aquest cas, es pot procedir al repartiment dels escons compensatoris prenent no pas aquesta última xifra, sinó la mitjana entre els obtinguts en totes les circumscripcions uninominals i els obtinguts en la circumscripció única nacional; és l'anomenada *variant 50/50*. Seguint amb l'exemple anterior, el partit havia obtingut 500.000 vots a la circumscripció única nacional, però en les circumscripcions uninominals només hauria obtingut, per exemple, 470.000 vots. Fent la mitjana de les dues xifres (485.000 vots) li correspondrien proporcionalment 29 diputats. Certament, hauria obtingut un diputat satèl.lit de franc, però a costa de perdre un diputat propi.

2. Sobre la complexitat del sistema

Tots els canvis requereixen una certa adaptació, però una observació objectiva deixa clar que la pràctica totalitat dels ciutadans és perfectament capaç de votar seguint el nou sistema.

El fet de votar amb dues paperetes dificulta l'acte de votar

La gent està prou acostumada a votar amb dues paperetes en les votacions a les Corts Espanyoles, i no sembla que això li comporti excessives dificultats. Com que ja s'havia previst una forma de vot quasi idèntica a aquella (l'única diferència és que a la papereta sèpia

hi va una sola creu i no pas tres), no és previsible que sorgeixin dificultats.

Si hi ha una circumscripció única nacional, com poden existir diverses llistes regionals?

El fet que molts sistemes electorals estableixin una llista per cada circumscripció, no implica que això sigui quelcom necessari. La proposta estableix diverses llistes regionals per a evitar els efectes centrípets que es donarien altrament. Però també instaura una circumscripció única nacional perquè el valor del vot sigui idèntic en tot el país.

No hi ha cap contradicció: la circumscripció única nacional assigna un nombre de diputats a cada partit però no determina quines persones han de cobrir aquests llocs. Una vegada conegut el nombre de diputats que li pertocuen, el partit va cobrir les places amb candidats de les diferents regions segons uns determinats càlculs matemàtics.

La regionalització dels diputats és un procés molt complex per a ser comprès pel ciutadà mitjà

És que no té perquè ser comprès pel ciutadà mitjà, perquè la regionalització és un procés que només afecta els partits. Certament,

La presència de diputats independents dificultaria la formació de majories estables

En realitat, seria més probable que passés el contrari: tots els polítics saben que un petit grup marginal en un Parlament és un grup molt escaient per a fer-hi pactes. En la pràctica, un partit que disposés, per exemple, de 67 diputats, podria formar una majoria molt més estable si hi hagués un parell de diputats independents que no pas si no hi fossin. Això és així perquè si bé dos diputats independents farien pujar la majoria absoluta a 69 escons, la nova majoria estaria a l'abast d'un grup amb 67 escons -ja que sembla molt més fàcil guanyar-se dos diputats independents que no pas arribar a pactes amb un altre grup parlamentari.

La presència de diputats independents dificultaria el funcionament del Parlament

Aquest és un problema que caldria adreçar modificant el Reglament del Parlament, cosa que probablement caldria fer de totes maneres en promulgar una llei electoral.

Els partits podrien incrementar el seu nombre total de diputats presentant alguns dels seus candidats com a independents

1. Sobre la proliferació de diputats independents

Malgrat que és tècnicament possible que un diputat independent surti elegit per una circumscripció uninominal, en la pràctica, la probabilitat que les circumscripcions uninominals facin proliferar la figura del diputat independent és més aviat petita. Els exemples del nostre entorn (Regne Unit, República Federal d'Alemanya, etc.) mostren que això només passa en circumstàncies molt excepcionals, i en qualsevol cas, el nombre de diputats independents no és mai més gran d'un o dos. Això es deu al fet que aquests candidats han de competir amb els candidats dels partits, els quals tenen molts avantatges en la campanya. Malgrat això calen els següents aclariments.

Com es repartirien els escons si un diputat independent sortís elegit en una circumscripció uninominal?

Tots els partits i coalicions que han superat el llindar corresponent continuarien repartint-se els 135 diputats de la Cambra de manera proporcional al seu percentatge de vots. El diputat independent s'afegiria a aquests 135 diputats, de manera que la Cambra passaria a tenir-ne 136. Una Cambra amb un nombre potencialment variable d'escons és el que es dona en el Bundestag alemany i en moltíssimes altres cambres del món.

els càlculs concrets són complexos però no és imprescindible que el ciutadà mitjà els entengui per tal de comprendre l'operativa del sistema. De fet, el ciutadà mitjà tampoc no comprèn com funciona la llei d'Hondt -malgrat la seva permanència- i això no li impedeix de comprendre força bé l'actual sistema electoral.

3. Sobre les conseqüències per als partits

Una elemental norma de cautela fa que els partits polítics vagin amb peus de plom a l'hora de preveure i valorar les conseqüències que podria tenir un nou sistema electoral. Malgrat que alguns canvis són previsibles, la majoria depenen de canvis de comportament dels actors implicats, la qual cosa no es pot preveure segons regles deterministes. És precisament per a poder adaptar-se a aquests canvis de comportament que la proposta incorpora un període transitori, durant el qual els partits polítics podrien adaptar-se als canvis de comportament dels electors.

La circumscripció única nacional comportarà una major fragmentació del sistema de partits, i per tant, una major inestabilitat

Precisament perquè això no passi, el sistema incorpora alguns correctors, com ara augmentar el llindar d'un 3% a un 4% i canviar

els divisors d'Hondt per divisors Imperiali. Malgrat aquestes correccions, és cert que *si la gent no variés en absolut els seus hàbits de vot* el nou sistema electoral podria generar una major fragmentació del sistema de partits. Però aquesta és una hipòtesi molt poc versemblant. És poc probable que la gent continuï votant exactament igual que ara tot i disposar d'una novedosa circumscripció uninominal. Al contrari, és previsible que els dos partits principals rebin més percentatge de vot en les circumscripcions uninominals (per una qüestió de bipolarització i vot útil), per la qual cosa és improbable que s'acabi amb una major fragmentació del sistema de partits.

Què passa si un partit treu més escons directes que no pas escons totals que li pertocuen proporcionalment?

Aquest fenomen -conegut com a *escons sobrers*- és pràcticament impossible en la fase definitiva, però existeix una certa possibilitat que es doni en el període transitori. En qualsevol cas, la solució davant aquesta situació seria que els escons sobrers passessin a incrementar el nombre d'escons del Parlament, de la mateixa manera que en el cas d'existència de diputats independents.

El fet que alguns diputats surtin elegits per un territori concret pot anar en detriment de la disciplina del grup parlamentari

Malgrat que durant l'elaboració de la proposta tots els partits polítics varen ser consultats, i nombrosos polítics i experts varen poder incorporar els seus suggeriments, l'aparició a la llum pública de la proposta de nou sistema electoral elaborada per la Fundació Jaume Bofill ha provocat un bon nombre de reaccions, preguntes i crítiques -tant de polítics, com de periodistes i d'acadèmics.

Aprofitem l'avinentsa per agrair l'interès de tots aquells que han col.laborat en el perfeccionament d'aquesta proposta. Molts polítics varen llegir atentament les propostes i ens varen mostrar les seves preferències amb una sinceritat que els honora. També molts acadèmics varen col.laborar amb força suggeriments o amb el descobriment d'alguns punts febles.

Havent recollit totes aquestes reaccions, sembla just donar algunes respostes, o bé acceptar-les. Les que segueixen són les respostes a alguns dels dubtes i crítiques que ha generat la proposta de nou sistema electoral publicat per la Fundació Jaume Bofill.

Fins a cert punt això es pot donar, però precisament un dels objectius del sistema és que els diputats siguin més responsables davant els seus electors que no pas davant el cap de grup parlamentari o del secretari d'organització. Si el fet de lligar els diputats a un territori els impossibilita de votar com diu el cap del grup parlamentari, i els fa votar com volen els seus electors, això constitueix un important pas endavant de cara a la responsabilitat política dels elegits.

Agustí Bosch

Març de 1996

**DUBTES I CRÍTQUES MÉS HABITUALS
SOBRE LA PROPOSTA PUBLICADA PER
LA FUNDACIÓ JAUME BOFILL DE NOU
SISTEMA ELECTORAL**